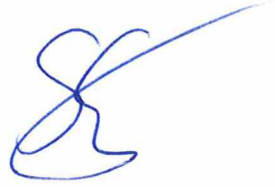

M-2025-24

Ingetrokken

M20
26-6-25

**GROEN
LINKS**
EMMEN

Motie: Duurzaam ontwikkelen van het Hondsrugmeer als recreatieve en klimaatbestendige parel

De raad van de gemeente Emmen, in vergadering bijeen op 26 Juni,

Constateerende dat:

- Gemeente Emmen duidelijke ambities heeft op het gebied van duurzaamheid;
- De gemeente eveneens inzet op het versterken van recreatieve voorzieningen;
- Deze ambities elkaar niet uitsluiten, maar juist kunnen worden gecombineerd tot duurzame recreatieve ontwikkeling;

Overwegende dat:

- Het Bargerveen zich leent voor versterking van de recreatieve functie;
- Het plan voor het Hondsrugmeer, met mogelijkheden voor zowel waterrecreatie als verblijfsrecreatie, bij kan dragen aan de verdere ontwikkeling van het gebied tot toeristische trekpleister;
- Het Hondsrugmeer tevens kan fungeren als waterbuffer en zo een rol kan spelen in het opvangen van toekomstige periodes van droogte als gevolg van klimaatverandering;
- Een goede ontwikkeling van het Hondsrugmeer kansen biedt voor natuur-inclusieve recreatie, klimaatadaptatie, economische groei en leefbaarheid in de regio;
- Cofinanciering kan worden verkregen vanuit het Rijk, Europa (zoals het JTF fonds) en andere partners

Verzoekt het college:

- Onderzoek te doen naar de mogelijkheden tot realisatie van het Hondsrugmeer als duurzaam, recreatief én klimaatadaptief kerngebied, inclusief de rol van Bargerveen hierin;
- Dit onderzoek te betrekken bij de voorbereiding van de komende begroting;
- De raad hierover te informeren bij de behandeling van de begroting;

En gaat over tot de orde van de dag.

GroenLinks Emmen,

Bernadette van der Woude

GROENLINKS

BARGERVEEN/HONDSRUGMEER, NATUUR EN ECONOMIE HAND INHAND

Leg langs het Bargerveen een meer en een bos aan. Dat is goed voor het unieke Natura2000-hoogveenreservaat Bargerveen. En goed voor een impuls aan landbouw en toerisme in de sociaaleconomisch zwakke regio. Daarnaast leggen bossen CO2 vast en filteren ze stikstof uit de lucht. Hierdoor slaat er minder stikstof neer in het natuurgebied. Door overschotten aan neerslagwater te bergen in een waterbuffer, die bij droogte wordt ingezet voor watertoevoer ontstaat een 'watermachine'. Deze kan ook worden ingezet bij de toeristisch-recreatieve ontwikkeling van het gebied, helemaal als ook nog een CO2-bos wordt aangeplant.

Hondsrugmeer meervoudig rendabel Met dit plan leggen we een visie neer op streekontwikkeling voor landbouw, economie, waterberging, natuur- en waterbeheer voor de 21ste eeuw. Het gehele plan kost in aanleg veel geld, maar levert over vijftig jaar gerekend meer op aan besparingen en inkomsten. De aanlegkosten zijn 190 miljoen; over vijftig jaar is de opbrengst 192 miljoen. Het resultaat is duurzame natuur en landbouw, zonder strijd over benodigde waterstanden voor beide. Bovendien is er door de conservering water beschikbaar voor de landbouw in droge perioden.

HYDROLOGIE

Een groot probleem in het Bargerveen is dat er water weglekt. De natuur vraagt er om een hoge waterstand. De landbouw in het omringende gebied is juist gebaat bij een lage waterstand. Aan de noord- en westzijde van het gebied zijn daarom rand- en bufferzones aangelegd, die waterlekage tegengaan. Er liggen plannen om dit aan de zuidzijde ook te doen. Blijft over de oostzijde, op Duits grondgebied. In de diep-ontwaterde Annapolder, die tegen het Amsterdamse Veld aanligt, zou een andere waterhuishouding soelaas bieden. Water is in het Bargerveen het sleutelwoord: als gevolg van de klimaatverandering zien we steeds grotere extremen van natte en droge perioden. De ene keer valt in recordtijd een enorme hoeveelheid water, dat vervolgens meteen wegstroomt omdat het niet de kans krijgt om de bodem in te trekken. En de andere keer is het wekenlang gortdroog. Slecht voor de landbouw, slecht voor de natuur. Uit het Bargerveen en Zuidoost-Drenthe stromen miljoenen kubieke meters (schoon) regenwater richting zee. Voor de landbouwgebieden ontstaan 's zomers watertekorten door gebrek aan wateraanvoer vanuit het IJsselmeergebied. Daarbij is het de verplichting om in de toekomst meer zelfvoorzienend te zijn en is water van het IJsselmeerwater niet meer beschikbaar voor Drenthe!

Hierdoor is het noodzakelijk om wateroverschotten op te slaan voor drogere periodes, maar zijn er ook plaatsen nodig waar bij extreem zware buien water veilig kan worden opgeslagen. Met een conserverings- en bergingsgebied voor piekwater dat in droge periodes kan worden gebruikt om watertekort op te vangen kan Zuidoost-Drenthe meer zelfvoorzienend worden. De vrij hoge waterstand die gewenst is in het Bargerveen conflicteert vaak met de behoefte van de landbouw aan peilverlaging. Daarbij hebben de enige landbouwbodems rond om het Bargerveen last van klink. Het maaiveld zakt hierdoor nog verder weg en landbouw is alleen nog door bemaling mogelijk. Om het Natura2000-gebied Bargerveen goed te beheren is er behoefte aan een evenwichtige hydrologie.

BARGERVEEN

Het hoogveenherstel met daarbij de aanleg van hydrologische bufferzones heeft een prachtig natuurgebied laten ontstaan van internationale betekenis. In het Bargerveen zijn meer dan honderdtwintig soorten broedvogels. Vele zeldzame veenmossen en heidesoorten zijn er te vinden, maar deze hebben door de stikstofdepositie veel last van vergrassing en verbossing. In het Bargerveen is ook een levensvatbare populatie aanwezig van de adder en de gladde slang. Ook voor libellen en insecten als de heidehommel en amfibieën zoals de heikikker is het gebied van groot belang. De inrichting en herstelwerkzaamheden die in de afgelopen decennia in het Bargerveen hebben plaatsgevonden hebben erg veel gekost. Het terugdringen van de stikstofdepositie is dus van groot belang, zodat deze investeringen niet verloren gaan!

GROENLINKS

In 1968 is het hoogveenherstel gestart vanuit een totaal verdroogde situatie met slechts een klein stukje levend hoogveen van 0,3 hectare. Dit lag in een meerstal die gespaard was in het weinig afgegraven deel van Meerstalblok-Midden. Inmiddels zijn op veel plekken, waar de waterhuishouding is verbeterd, aanzetten tot nieuwe hoogveenontwikkeling en is het areaal levend hoogveen gegroeid naar 2 hectare. Dit ondanks de droge zomers van de laatste drie jaar. De natuur- en landschapswaarden die zijn ontstaan hebben een grote aantrekkingskracht op de (natuurgerichte) recreant en op bewoners uit de streek zelf. Niet ver over de landsgrens is op twee kilometer van het Bargerveen ook de regeneratie van Duitse hoogveen- gebieden gestart. Daarbij wordt gezamenlijk aan gebiedsontwikkeling gewerkt door Nederland en Duitsland via het Duitse Naturparksysteem. Ons plan omvat twee pijlers: een blauwe (water) en een groene (bos). Samen vormen ze een baanbrekend plan om de waterstand te reguleren ten behoeve van het Bargerveen en het omringende landbouwgebied. De toeristisch-recreatieve infrastructuur kan erdoor verbeterd worden en zo een sociaaleconomische impuls geven aan Zuidoost-Drenthe, inclusief de zekerheid van de voorzieningen. Ook biedt ons plan een prachtkans om de neerslag van stikstof in het hoogveenreservaat sterk te verminderen en CO2 vast te leggen in bossen. Ten slotte biedt het bos mogelijkheden voor houtproductie voor bijvoorbeeld duurzame bouw. De Nederlandse inzet op de aanleg van 16000 hectare nieuw bos op landbouwgronden, kan daarom het beste plaatsvinden rond het Bargerveen, waar voor de landbouw te weinig ontwikkelkansen zijn. Door de beperkingen die de Natura2000- regelgeving rond het Bargerveen oplegt, zijn de ontwikkelkansen voor akkerbouw en veehouderij dichtbij het Bargerveen veel moeilijker dan in locaties ver van het Bargerveen

BLAUW: HET HONDSRUGMEER

De eerste pijler van ons plan is een meer dat ruim 373 hectare beslaat en ligt tussen de dorpen Zwartemeer, Erica, Schoonebeek en Weiteveen. In het plan zijn twee sluizen inclusief bruggen opgenomen, zodat het meer zowel voor het opslaan van bergingswater kan worden gebruikt als voor de vaarrecreatie met motor- en zeilboten. Het meer krijgt als het volledig is gevuld een diepte van vier en een halve meter; het vrijkomende zand kan worden gebruikt om te natte (veen)gronden op te hogen. Door het ophogen van gronden, kan bemaling worden beëindigd en veenlagen in de ondergrond geconserveerd. Hiermee komt een stop op het verlagen van waterstanden rond de dorpen en kan het grondwater rond het Bargerveen omhoog. De funderingen van huizen en de natuur worden zo tegen verdroging en verzakking beschermd. Het grondwater onder het Bargerveen en hoog gelegen landbouwpercelen worden niet meer gedraineerd. Het resultaat is een duurzame hydrologie van zowel natuur als landbouw. Het plan beoogt met waterconservering en piekberging te bereiken dat de hydrologie van het gebied wordt hersteld, zodat meer waterveiligheid ontstaat in extreme natte of droge weersituaties. Door water bovenstrooms op te vangen worden lageregelegen gebieden als Meppel en Coevorden en het tuinbouwgebied bij Erica beschermd tegen overstromingen. Daarbij kan met het aan te leggen bergingsmeer zes miljoen m3 water worden geconserveerd dat beschikbaar is in droge periodes! Het Hondsrugmeer ligt in een natuurlijke laagte in het landschap, die evenwijdig ligt aan twee stuwruggen van de Hondsrug ten oosten van Erica en ten westen van Weiteveen. Door deze laagte verder uit te graven kan een meer worden gerealiseerd van 373 hectare groot. Dit ligt tegen de vaarverbinding Erica – Ter Apel, die daarmee het wateraanvoerpunt is van deze waterberging. Het meer krijgt bij de laagste waterstand een minimale diepte van twee meter. Het Hondsrugmeer kan met de juiste inrichting 5,2 miljoen m3 water opvangen in de winterperiode. In de zomer kan dit worden gebruikt om de landbouw en natuur te bedienen. Via vrij verval kan via het Dommerskanaal ook worden voorzien in de waterbehoefte verderop. Bij extreme neerslag kan via het gemaal bij Erica water worden opgemalen en daarna op het bergingsmeer worden afgestroomd, zodat de steden Coevorden en Meppel worden gevrijwaard van overstroming. Het peil in het Hondsrugmeer kan daarbij nog dertig centimeter hoger worden gezet, zodat 1,1 miljoen m3 water extra wordt opgevangen. Tussen wateropslag en piekberging kunnen ook andere verdelingen worden toegepast

GROENLINKS

RECREATIE EN TOERISME

Het Hondsrugmeer, met daarin opgenomen de Griendtsveenplas, kan worden gebruikt voor pleziervaart en andere watersporten. Bovendien is het meer bereikbaar via de al bestaande vaarverbindingen en de Hoogeveense Vaart en is door de minimale diepte van 2,5 m bruikbaar voor alle boten. De oevers moeten flauwe taluds krijgen om afkalving te voorkomen. Bij de aanleg van jachthavens, steigers en aanlegplaatsen moet rekening worden gehouden met een variërend waterpeil, vanwege de waterconserveringsfunctie en piekberging! Voor de omgeving, onder meer voor de dorpen Weiteveen en Erica, zal de watersport een welkome economische stimulans zijn. De aanleg van een fietspad rondom het meer is wenselijk, maar niet opgenomen in dit plan. Om ervoor te zorgen dat het Hondsrugmeer voldoende (water)volume kan behouden, worden voor verblijfsrecreatie bij het meer geen zomerhuisjes gebruikt, maar arken. Die kunnen worden verhuurd in combinatie met een roei- of zeilboot en bieden op die manier een verrassend aanbod dat verschilt van wat in de rest van Drenthe wordt aangeboden. Er ontstaat op die manier variatie in plaats van concurrentie.

OVER DE KOSTEN

Het maken van een waterbergende plas zoals we met het plan Hondsrugmeer voor ogen hebben, resulteert in een zeer omvangrijk plan, dat een extreem groot grondverzet vraagt. De kosten bovenop de Natura2000-maatregelen lijken bij de eerste blik op de kaart misschien een onmogelijke financiële opgave. Maar de inkomsten die ontstaan door opheffen van bemaling, het beschikbaar hebben van water en piekberging, en de recreatie-inkomsten die te halen zijn, zijn dermate interessant en positief dat het plan na vijftig jaar ontwikkeling zichzelf heeft terugverdiend! Omdat er zeer veel waterberging mogelijk is, 6 miljoen m³, tellen deze hoeveelheden ook financieel mee. Afname uit het IJsselmeer kost namelijk ook geld, maar is in de toekomst niet meer mogelijk, doordat IJsselmeerwater nodig is voor andere delen van Nederland. In de toekomst zal waterbeheer steeds meer van belang zijn voor de landbouw, zowel in overschot als in tekorten. Investeren in het vasthouden van water in de winter en het beschikbaar hebben van piekberging zal in de komende klimaatontwikkeling steeds meer een voorwaarde zijn om de voedselproductie en een goed waterbeheer voor industrie en steden te behouden. Investeren in berging vooraf kan heel veel kosten besparen als dit de inundatie van steden of industrie kan voorkomen. Door het aanleggen van het Hondsrugmeer komen grote hoeveelheden grond vrij die kunnen worden gebruikt om de omgeving rond het Bargerveen op te hogen. Met het ophogen ontstaat een duurzame oplossing voor het knelpunt van klink en bodemdaling. Hierbij worden ook polders zo opgehoogd dat gemalen niet meer nodig zijn, wat een grote kostenbesparing betekent voor de toekomst. Zonder ophogen zou dit gebied ook over honderd, of zelfs duizend jaar, nog moeten worden bemalen! Ook zullen deze polders door klink steeds dieper bemalen moeten worden, wat niet alleen nadelig is voor de aanwezige Natura2000-natuur, maar ook voor funderingen van huizen, een schade die steeds meer voorkomt. Ook het conserveren van de veenlagen tegen oxidatie is een financieel voordeel waarbij CO₂-certificaten bruikbaar zijn. Het zand kan, om kosten door CO₂ en energie te besparen, worden vervoerd door middel van een elektrische zandzuiger- en buizensysteem. Het totale grondverzet heeft een omvang van ongeveer negentien miljoen m³.

GROEN: HET BARGERBOS

De tweede pijler van ons plan is het inrichten van een bos. Een CO₂-bos als oplossing. Het idee is om rondom het Bargerveen CO₂-bossen op landbouwgrond aan te leggen. In totaal 1064 hectare in eerste aanleg en 450 hectare in tweede aanleg. Dit betekent sanering van enkele veehouderijen waarvan de gronden mee omgezet worden in bos rondom het Bargerveen. Op die manier wordt de stikstofuitstoot tegengegaan. Tegelijk volgt verwijdering van mestopslaglocaties (met mestzakken en mestsilo's) die soms dicht tegen het Natura2000-gebied Bargerveen aan liggen. We denken aan een gevarieerd multifunctioneel bos met een breedte van zevenhonderd meter of meer, dat bestaat uit

GROENLINKS

loof- en naaldbout. Dit leidt tot een bewezen stikstofreductie van minimaal 20%. Dit percentage neemt toe als de depositie ook landelijk meer gaat afnemen. Dit omdat de filterende werking van het bos op dezelfde manier door blijft gaan in de aanwezige lucht. Omdat er in Nederland een behoefte/ verplichting is om CO₂-bossen aan te leggen van meer dan 16.000 hectare nieuw bos op landbouwgronden is het zinvol om deze bossen daar te situeren waar ze meerdere doelen dienen. Bij de aanleg van deze bossen rondom het Bargerveen ontstaat een grote meerwaarde. De CO₂-reductie levert dan namelijk ook een vermindering op van stikstofdepositie, door de filterende werking van bossen op stikstof in de lucht. Daarbij werkt ook de verkoelende werking van de bossen positief op het klimaat in het Bargerveen en de bezoekers. Omdat deze bossen op landbouwgrond worden aangelegd neemt ook de invloed van gewasbestrijdings- middelen af die anders met drift in het watersysteem van het Bargerveen of de bufferzones kunnen komen. Met de aanleg van deze CO₂-bossen geven we meer ruimte aan de natuur in Nederland en versterken we de aanwezige natuurwaarde van het Bargerveen. Toen het hoogveen gebied van het Boertangermoeras zijn hoogtepunt had bereikt was het hoogveen ook omsloten door bos. Met de aanplant van de CO₂- bossen wordt deze ecologische relatie weer hersteld. De aanleg van CO₂-bossen rondom het Bargerveen geeft dit Natura2000-gebied de nodige impuls, omdat de landelijke verlaging van de stikstofdepositie nog altijd boven de kritische normen zal blijven. Extra maatregelen rondom het Bargerveen zijn noodzakelijk en duurzaam in ruimte en tijd.

OVER DE KOSTEN

Het beste zou zijn om het gehele Bargerveen te omsluiten door een minimaal zevenhonderd meter brede bos-zone. We denken daarbij aan een startoppervlakte van 1064 hectare met ruimte voor recreatie en verblijfsaccommodaties, waarbij 964 hectare daadwerkelijk bos wordt. Uitgaande van een (hoog ingeschatte) grondprijs van € 70.000 per hectare en aanplantkosten van € 6.500 per hectare is voor de omzetting van landbouwgrond naar CO₂-bos een bedrag nodig van globaal 74 miljoen euro. Voor Nederlandse begrippen gaat het qua oppervlakte om een behoorlijk bos. Bij voorkeur wordt het aan te planten bos nog met 450 extra hectare uitgebreid, waarbij ook de leefbaarheid en recreatie- mogelijkheden nog meer worden verstrekt. Rond Nieuw-Schoonebeek zijn veel hectares in bezit van kleine bedrijven die willen stoppen, waarbij de grond hun pensioenvoorziening is. Deze gronden komen op dit moment (2022-2023) op de markt. Daarbij hoeven er geen bedrijfsgebouwen te worden gekocht en kan worden volstaan met de aankoop van kavels zonder dat er bedrijfsgebouwen op staan. Op de andere plaatsen zijn grote landbouwbedrijven van honderd hectare of groter aanwezig. Hiervoor is regie van de overheid nodig.

